

Oud Nieuws

Kees Verweij

In een van de vorige Strandlopers heb ik een passage laten afdrucken uit het tijdschrift "Het Buitenverblijf" van mei 1926. Het ging hierbij om een beschrijving van de vogels in de Noordwijkse duinstreek. In hetzelfde artikel staat ook een leuke passage over de flora van de Noordwijkse duinen. Gelukkig is veel van hetgeen in dit artikel staat ook

Noordwijk's Flora.

De duinflora! Meen nu niet, dat ge hier te doen hebt met geheel andere planten dan ge elders vindt. Misschien enkele. Maar 't is U bekend, dat de bodem bijzonderen invloed heeft op den aard, het karakter, de groeiwijze der planten. Dit geeft ons het recht te spreken van „duinflora“.

Wij stellen ons voor, U op enkele planten opmerkzaam te maken, om U zoo mogelijk te prikkelen tot botaniseeren in dezeschoone duinen, opdat ze voor U niet slechts zijn hoopen zand, opgeworpen door zee en wind, ons land beschuttend tegen de grimmige golven, maar opdat alles voor U ga leven en ge U verlustigen moogt in valleij of op heuveltop, luisterend naar der bloemen zacht gefluister; en ge met Guido Gezelle kunt zeggen:

Mij spreekt de blomme een tale,
Mij is het kruid beleefd,
Mij groet het altemale,
Dat God geschapen heeft!

L'embarras du choix! Daar komen ze aan in bonte rijen, klein en groot, die

lieve duinkinderen! Ze verdringen zich om U, en hoe bescheiden ook, zelfs de kleinsten onder hen schijnen U vragend aan te zien: „denkt ge wel om mij?“ Als ge in September van zee gaat, begint 't groen der duinen reeds te verdwijnen. Dat maakt 't heengaan gemakkelijk. Een winter aan de zee kust is voor velen een schrikbeeld! De zee zoo donker en woest, het strand zoo doodsch en stil en de duinen, zoo kaal en bruin! Medelijden hebt ge mogelijk met hen die achterbleven. Maar ge vergist U, wat zee en strand betreft en ook.... omtrent de duinen. Het gras verdorde, de bloem viel af, en toch.... de duinen kregen nieuw en frisch leven.

We zouden onrecht doen aan een gansche groep van planten, de Kryptogamen of Sporeplanten en met name aan de klasse der *Bladmossen* (Musci) als we er van zwegen.

Zij toch zorgen er voor, dat ook in den wintertijd de duinen er frisch en groen uitzien. Wat een verscheidenheid van kleur en tint! Licht en donkergroen met schitterende zilver- en goudglansen!

Uw stadsbloemist levert U zeker tegen Kerstfeest

nu nog te herkennen. Toch is er ook een stukje geschiedenis, want zo wordt er o.a. gesproken over de beplanting van de duinen met de bekende den- nen en over de heer Tappenbeck, destijds directeur van het Hotel Huis ter Duin, die vele zaden in het duinterrein rond zijn hotel verspreidde. Ik vond het zelf een heel genoeglijk stukje om te lezen.

en Nieuwjaar wel eens een bloemmandje, gevuld met „pepers“, of tulpen en hyacinten, of Helleborus (Kerststroos) en afgewerkt met mos. Prachtig! Maar wat zou zijn werk aan frischheid en schoonheid winnen, als hij een oogenblikje mocht gaan „mosduinen“ om dan meteen nog een paar takken thuis te brengen van duindoorn en liguster. Zonder aanmerking uwerzijds, zou hij gerust enkele guldens meer kunnen rekenen.

Merkwaardige planten, die Kryptogamen!

De meeste vertoonen in 't vroege voorjaar gesteelde doosjes, voorzien van een dekseltje, dat er bij rijpheid afspringt. In dit doosje zitten de sporen, die er nu uitspringen. Uit zoo'n spore ontstaat eerst een klein groen draadje (voorkiem of protonema), waarop zich uit knoppen de eigenlijke mosstengeltjes ontwikkelen. Deze krijgen aan hun top organen, die zwermdraden (antheridiën) voortbrengen en andere, die een eikel bevatten (archegoniën). De bevruchte eikel ontwikkelt zich tot het gesteelde sporendoosje. Deze bladmossen zijn van velerlei nut. Ten eerste bewaren ze, in een tijd, als andere planten dit niet kunnen doen en het juist 't meest noodig is, de duinen voor verstuing; dan houden ze den bodem vochtig, helpen veen vormen en zijn een goede kiembodem voor allerlei zaden, die anders zouden omkomen. We willen niet vervallen in een dorre opsomming der verschillende soorten. Alleen willen we opmerkzaam maken op de vaak zoo grillig gevormde korstmossen en hiervan noemen het bekende *ren'tiermos* (*Cladonia rangiferina*), in najaar en winter en voorjaar zacht en zee groen, in den zomertijd grijs, hard en droog. Groote oppervlakten zijn er hier en daar mee bedekt en onwillekeurig waant ge U in Rusland's steppen en toendra's.... gelukkig buiten het bereik van Lenin en zijn trawanten.

Reeds vroeg in 't voorjaar, als er groeikracht in den bodem komt, maken de mossen, zich bewust, niet meer zoo noodig te zijn, plaats voor allerlei planten. Wat een verscheidenheid van grassen en kruiden, te veel om op te noemen. Reeds in April vertoonen zich de vriendelijke lenteboden in grooten getale en zeer veelsoortig. Cruciferen en Caryophyllaceën veroorloven 't ons, van de bevriende familie der Saxifragaceën te noemen de *Kandelaartjes* (*Saxifraga tridactylites*), een karakteristiek duinplantje, eigenlijk thuishoorend op de rotsige bergen, zooals heel de *Steenbreek* familie. Wat parmantig staan ze daar! Prachtige vormen en tinten vertoonen die Lilliputters, vaak slechts een paar c.M. groot; 't is hun aan te zien, dat ze familie zijn van de bekende moederplant.

Het duurt niet lang of ook andere tinten vertoonen zich. Het rood van de *ooievaarsbekken* (*Geranium*) krijgt op sommige duinen de overhand, totdat aanstonds de lichtvioletten tot roode kleuren van de *wikken* (*Vicia*) meer ons oog bekoren.

Aanstonds tooien vele duinen zich in 't geel, als de verschillende klaversoorten zich vertoonen. Dan wordt het een geweldige strijd tusschen het hemelsblauw van de *eereprijzen*, het purper van de geurige, dichtertelijke *Thymus Serpyllum*, (later verschijnt de Steentijm met lilakleuren), het rood van de *Kegelsilene* (*Silene conica*), hier „hongersnood” genoemd, het geel van *muurpeper* of *scherpe look* (*Sedum acre*), het wit en rose der *akkerwinders* (*Convolvulus arvensis*), die zich brutaal om en over alles heenslingeren; het geel en wit der twee *walstroo*-variteiten, die de lucht met honinggeur vervullen.

't Is niet mogelijk met het oog op de beschikbare ruimte op alle bijzonderheden te wijzen. Daarom slechts hier en daar een greep.

Al de grassoorten in de duinen hebben iets eigenaardigs, maar bijzondere vermelding verdienen de *helm* (*Ammophila Arenaria*) en de *zandhaver* (*Elymus Arenarius*), die met de *zandzegge* (*Carex Arenaria*) veel bijdragen tot 't vasthouden der zandgronden. Van helm en zandhaver zijn de bladen bij droog weer opgerold, om de verdamping tegen te gaan, en worden daardoor dikwijls voor biezen aangezien.

Houtgewas wordt in de Noordwijksche duinen weinig aangetroffen. Aan de oostzijde, aan den voet en tegen de duinen, groeit graag de *kurkiep*. Verder vinden we overal in de duinen de *kruipwilg* (*Salix repens*), een dwergvorm van onze wilgen, die reeds vroeg in 't voorjaar prijkt met prachtkatjes (vooral de manlijke) en die alweer onze duinen voor verstuiven behoedt. Een merkwaardig houtgewas is de *duindoorn*, (*Hippophaë rhamnoides*), een echte steppenplant met zijn dorens, dikke, grijs metaalkleurige blaadjes met eigenaardige ster- en schubharen, alle middelen tot beperking van de verdamping. Bloeit met zeer nietige, eigenaardige bloempjes. Maar een pracht is het, als hij zich tooit met zijn geel-oranje bessen.

Geheele duinpannen en hellingen zijn er mee bedekt, tot blijdschap van de konijnen, die er gemakkelijk een veilige schuilplaats vinden, en van de vogels, die de bessen graag nuttigen. Ze kunnen een hoogte bereiken van 3 à 4 M.

In stadsparken treft men vaak de olijfwilgen aan, nauw aan den duindoorn verwant.

De *boksdooorn* (*Lycium halimifolium*) van de familie der nachtschaden (aardappel, tomaat), is oorspronkelijk een Chinese klimplant, hier veel aangeplant als heggen en daarna verwilderd. Prachtig rood-paarsachtige bloempjes en als vrucht roode besjes.

We kunnen niet nalaten in dit verband een woord van hulde te brengen aan den heer Tappenbeck die veel, buitengewoon veel heeft gedaan, om onze duinflora te beschermen en te verrijken. Hoeveel boksdooorns worden nog jaarlijks door hem aangeplant! 't Is dan ook niet gewaagd, te veronderstellen, dat we 't aan dezen pionier danken, dat deze plant thans vrij algemeen hier verspreid is. Prachtmengsels van allerlei zaden werden — vooral vroeger — door hem uitgezaaid en vele hebben zich hier weten te handhaven.

We moeten enkele noemen: *Kochia*, *Phacelia tanacetifolia*, *Teunisbloem* (*Oenothera*) in verschillende vormen en tinten, *honingklaver* (*Melilotus*), ook gedroogd, heerlijk ruikend. En vele andere, die zich zelfs buiten de terreinen van Huis ter Duin hebben verspreid. Hij was ook de eerste, die op de gedachte

kwam niet alleen, om de duinen te beboschen, maar die ook de daad bij het woord voegde, en zich niet liet ontmoedigen door allerlei teleurstellingen. Echt pionierswerk!

Heb daarom eerbied voor bloemen en boomen en verwoest niet in een oogenblik het werk van vele jaren.

Ook de heer Ammeraat (Dirk) maakt zich verdienstelijk door het verspreiden van zaden der duinplanten en o.a. ook door het overbrengen van de bremstruik (*Sarothamus vulgaris*), hier vrij zeldzaam in de duinen, met hare schitterend gele bloemen, het beeld van trouw en vriendschap, het symbool van Saint Louis, onder de zinspreuk: „*exaltas humiles*”, het veldteken van Godfried van Anjou, de naamgeefster van het geslacht der Plantagenets.

En als „*Dritter im Bunde*”, noemen we den heer Rusch, in dienst van 't Staatsboschbeheer en belast met de beplanting der Noordduinen. Reeds 80 H.A. zijn beplant met dennen en ander houtgewas en — ondanks de pessimistische beweringen van „*ondeskundigen*” leeft en groeit het houtgewas en zullen zich binnen afzienbaren tijd *bosschen* bevinden ten Noorden van het dorp.

We kunnen niet nalaten hier te wijzen op nog een eigenaardige verwildering van planten.

Noordwijk is bekend door de teelt en het drogen van geneeskundige kruiden, speciaal Noordwijk-Binnen. Verschillende zijn verdwaald tot in de duinen: *mierikswortel*, *dragon*, *mentha belladonna*, *bilzenkruid*, *doornappel*. Deze verspreiding nu is te verklaren, doordat men in de duinen, vooral langs de wegen, wel eens aard- en onkruidhoopen, afkomstig van kruidentuinen, aanvoert, om zekerder te zijn van het opkomen der uitgezaaide duinplanten-zaden, of om verstuiven tegen te gaan.

Onze edelste, meestgeliefde bloemen hebben familie wonen in de duinen.

De „*Koningin der bloemen*”, de roos, behoeft zich heusch niet te schamen voor hare minder voorname verwanten: *Rosa pimpinellifolia* (witte *duinroos*), *Rosa rubiginosa* (roode *egellantier*), *Rosa Canina* (hondsroos) en *Rosa Cinnamomea* (*kaneelroos*). Op haar geur kan ze zelfs jaloersch zijn.

De liliaceëen, de trots der lage landen aan den voet der duinen, worden vertegenwoordigd door: *Endymion nutans* (wilde hyacint) aan den voet der duinen tusschen het bovengenoemde iepenhout, in gezelschap van *Convallaria majalis* of *Lelietje van dalen*; hier treffen we ook aan dat prachtige voorjaarsplantje (*Corydalis solida*). En verschillende duinhellingen zijn als bezaaid met *Convallaria Polygonatum Officinale* (*Salomonszegel*), die zich goed laat vervroegen en dan een der sierlijkste gewassen is; ook in den herfst, als 't blad geelachtig wordt en de groote blauw-zwarte bessen er zoo schitterend tegen afsteken.

Maar genoeg. — Zoek een rustig plekje op een bloemrijk duin en tel eens, hoeveel soorten van planten ge op een tiental M². vindt. En zoo vertoonen de duinen zich telkens in een ander gewaad; dat gaat zoo door tot laat in den herfst. Aardig, om eens aan te teekenen de wisseling van kleuren gedurende heel den zomer.